

До спеціалізованої Вченої ради Д 26.139.01
Відкритого міжнародного університету
Розвитку людини «Україна»
03115, м. Київ, вул. Львівська, 23

Відзив

офіційного опонента, кандидата юридичних наук, професора **Суценка Віктора Дмитровича** на дисертацію **Яворської Ольги Олегівни** «Адміністративно-правові засади забезпечення особистої безпеки засуджених у виховних колоніях України», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Дисертація Яворської О.О. є рукописом, який складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (311 найменувань на 38 сторінках) та дев'яти додатків на 26 сторінках.

Повний обсяг дисертації становить 235 сторінок, з яких основний текст – 171 сторінка.

Як показало вивчення змісту даної наукової розробки **актуальність** вибраної дисертантом теми дослідження не викликає сумніву, що досить вдало та аргументовано довела у своїй роботі здобувач (*сторінки 5-8 дисертації*). Зокрема, як вірно зробила висновок О.О. Яворська на сторінці п'ятій дисертації, сучасний стан і тенденції розвитку криміногенної ситуації в Україні та у виховних колоніях, зокрема, об'єктивно свідчать про те, що ті традиційні підходи, що склались десятиліттями до формування змісту політики у сфері боротьби із злочинністю, у тому числі до питань забезпечення права засуджених на особисту безпеку, а також до розуміння

завдань і цілей кримінально-виконавчої діяльності, методів і засобів їх досягнення не гарантують на практиці безпечну життєдіяльність цих осіб у місцях позбавлення волі. Практично щорічно неповнолітні засудженні стають жертвами злочинів проти життя і здоров'я, та інших посягань, що носять небезпечний характер (у житловій зоні, на виробництві, школі, профтехучилищі).

Як аргументовано доводить у своїй роботі дисертант, вивчення наукової літератури показало, що досі на дисертаційному рівні питання адміністративних на організаційно-правових засад забезпечення особистої безпеки засуджених неповнолітніх у виховних колоніях не вивчались, що поряд із зазначеними вище практичними проблемами обумовило вибір об'єкта, предмета, мети і задач даного наукового дослідження (*сторінки 8-9 дисертації*).

Оцінка обґрунтованості наукових положень дисертації, їх достовірності й новизни. Достовірність та наукова обґрунтованість і положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації підтверджується зібраними її автором емпіричним матеріалом, основу якого складають статистичні дані, що були відображені у відомчих звітних та інформаційно-аналітичних документах з 1997 р. по 2016 р. (*сторінки 10-11 дисертації*), а також результати вивчення 15 архівних кримінальних справ та 870 дисциплінарних проваджень у виховних колоніях за цей самий період та результати анкетування 150 засуджених та 150 осіб з числа персоналу виховних колоній України у Волинській, Запорізькій та Рівненській областях (*сторінки 10-11 дисертації*).

Крім цього, основні положення та висновки дослідження, що сформульовані в дисертації, відображено у 21 науковій публікації (*сторінка 15 дисертації*).

Правильно вибравши **об'єкт та предмет дослідження**, а також застосувавши у повному об'ємі загальноновизнані та специфічні **методи дослідження** (*сторінки 9-10 дисертації*), О.О. Яворська змогла не тільки

ефективно реалізувати усі визначені для цього завдання, а також досягти мети своєї наукової розробки (*сторінка 8 дисертації*).

Не викликають сумніву і наукова новизна отриманих дисертантом результатів (*сторінки 11-13 дисертації*) та їх практичне значення, які знайшли своє відображення у різних сферах суспільної діяльності (законодавчій та практичній діяльності, а також навчальному процесі та науково-дослідній діяльності), що підтверджено відповідними актами впровадження (*сторінки 13-14 дисертації*).

У **вступі** (*сторінки 5-15 дисертації*) автор цілком аргументовано довела актуальність теми дослідження; її зв'язок з науковими програмами, планами, темами; мету і задачі; об'єкт, предмет і методи дослідження; визначила наукову новизну одержаних результатів та їх практичне значення; повідомила про особистий внесок та апробацію отриманих результатів дослідження, а також про кількість публікацій, враховуючи фахові видання, що визначені Міністерством освіти і науки (далі – МОН) України, тобто у повній мірі дотрималась тих формальних вимог, що пред'являються до зазначеного структурного елемента будь-якої дисертації.

дослідження (*сторінки 5-8 дисертації*) є очевидною, що судячи зі змісту даної наукової розробки, досить вдало довела у своїй роботі О.О. Яворська. Зокрема, як вірно вона зазначила на сторінці п'ятій дисертації, відповідно до свого правового статусу (ч.3 ст.63 Конституції України та ст.7 Кримінально-виконавчого Кодексу (КВК), засуджені до позбавлення волі, включаючи неповнолітніх, у повній мірі володіють правом на особисту безпеку, правові гарантії якого у ході відбування даного кримінального покарання визначені в ст.10 КВК України. При цьому, як свідчить практика, майже щороку неповнолітні засуджені стають жертвами злочинів проти життя та здоров'я, а також інших посягань, що носять небезпечний характер (у житловій зоні, на виробництві, в школі, профтехучилищі тощо).

Все це й обумовило актуальність тематики даного дослідження та вплинуло на вибір його об'єкта, предмета, мети і завдань.

Оцінка обґрунтованості наукових положень дисертації, їх достовірності й новизни. Достовірність, обґрунтованість і наукова новизна положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації Яворської О.О., підтверджується емпіричними даними, а саме:

а) зведені результати вивчення 15 архівних кримінальних справ та 870 дисциплінарних проваджень у виховних колоніях протягом 1997 – 2016 рр.;

б)

в) статистичні відомості щодо стану забезпечення особистої безпеки засуджених у виховних колоніях України у 1997-2016 рр. (дані використані із джерел, вказаних у списку використаної літератури (№ 11, 12, 34, 71, 165-174, 191, 206-208, 211, 268) (сторінки 172-209 дисертації).

При цьому правильно визначений об'єкт і предмет, а також вибрані методи дослідження (сторінки 9-10 дисертації) дозволили автору роботи не тільки обґрунтовано аргументувати наукову новизну одержаних результатів (сторінки 11-13 дисертації) та їх практичне значення (сторінки 13-14 дисертації), але й правильно сформулювати висновки по розділах (сторінки 68-70 (розділ 1); сторінки 132-134 (розділ 2); сторінки 165-167 (розділ 3); сторінки 168-171 (висновки).

У роботі автором розроблені та пропонуються науково обґрунтовані шляхи вирішення низки проблем і дискусійних питань законодавчого, теоретичного, методичного та організаційно-управлінського характеру, які на сьогодні залишаються не врегульованими, суперечливими та недостатньо дослідженими в науці адміністративного та кримінально-виконавчого права, що склали зміст наукової новизни одержаних результатів цієї роботи.

Зокрема, заслуговують уваги пропозиції дисертанта щодо:

1) доповнення КВК України ст.149-1 «Особливості забезпечення права засуджених на особисту безпеку у виховних колоніях» (сторінки 168-169 дисертації);

- 2) доповнення КВК України ст. 143-1 «Особливості правового статусу засуджених у виховних колоніях» (*сторінка 169 дисертації*);
- 3) доповнити КВК України главою 21-1 «Особливості відбування покарання у виді позбавлення волі засудженими неповнолітніми» (*сторінки 170-171 дисертації*);
- 4) доповнити КВК ст.10-1 «Особливості забезпечення особистої безпеки засуджених у виховних колоніях» (*сторінка 171 дисертації*).

Крім цього, за ступенем наукової новизни, як видається, найбільше заслуговують на увагу ті положення роботи, в яких дисертантом здійснена вдала спроба оригінального творчого розв'язання наукового завдання, пов'язаного з адміністративно-правовими засадами забезпечення особистої безпеки засуджених у виховних колоніях України, а саме:

а) вперше встановлено стан та тенденції забезпечення особистої безпеки засуджених у виховних колоніях у період з 1997 по 2016 рр.; з'ясовано зміст та сформульовано авторське поняття права засуджених у виховних колоніях на особисту безпеку; визначено особливості елементів адміністративно-правового механізму забезпечення безпеки засуджених у виховних колоніях, що дозволило сформулювати низку науково обґрунтованих заходів, спрямованих на удосконалення організації виконання та відбування покарання у виді позбавлення волі; встановлено рівень ефективності застосування на практиці адміністративно-правових та інших засад, спрямованих на забезпечення особистої безпеки засуджених у виховних колоніях (*сторінки 11-12 дисертації*);

б) удосконалено теоретико-прикладні підходи з означеної тематики дослідження, а також змістовні елементи усіх видів контролю за кримінально-виконавчою діяльністю, що визначені в кримінально-виконавчому законодавстві України, в контексті вирішення проблем забезпечення особистої безпеки засуджених та форми і засоби забезпечення права засуджених на особисту безпеку у виховних колоніях з урахуванням

особливостей виконання та відбування покарання у виховних колоніях (сторінки 12-13 дисертації);

в) дістали подальший розвиток науково обґрунтовані підходи щодо впровадження в національне законодавство позитивного зарубіжного досвіду та теоретико-прикладні підходи щодо вирішення на науковому рівні проблем адміністративно-правового характеру, що пов'язані із формуванням правових засад забезпечення особистої безпеки засуджених у виховних колоніях (сторінка 13 дисертації).

Акти впровадження отриманих у ході даного дослідження результатів у законодавчу та практичну діяльність, а також у навчальний процес визначили практичне значення цієї роботи (сторінки 13-14 дисертації).

Повнота викладу в опублікованих працях положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні положення та висновки дослідження, що сформульовані в дисертації, відображено у 21 науковій публікації, серед яких чотири статті – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, три статті – у закордонному юридичному виданні (Республіка Польща), 14 статей – у збірниках тез наукових доповідей оприлюднених та науково-практичних конференціях (сторінка 15 дисертації).

Вивчення їх змісту та періодики видання показало, що для їх підготовки та опублікування автор використала достатній для будь-якого дослідження період – 2012-2016 рр.

При цьому, слід визнати, що всі публікації О.О. Яворської у повній мірі відображають положення, висновки і рекомендації, що сформульовані у цій науковій розробці, а також відповідають всім формальним вимогам, що пред'являються МОН України до наукових статей і тез конференцій та круглих столів. У тих публікаціях, що подані у списку наукових праць О.О. Яворської та виконані нею у співавторстві, авторський доробок становить 50 %. При цьому наукові ідеї, що належать співавторам цих праць, у дисертації не використовувались (сторінка 14 цієї роботи).

У цьому ж контексті варто визнати, що достатньою є й апробація отриманих автором результатів дослідження, що знайшла своє відображення в період з 2011 по 2016 рр. у 14 наукових працях О.О. Яворської (*сторінки 14-15 дисертації*).

Виходячи з аналізу змісту дисертації, опублікованих праць та зібраного автором емпіричного матеріалу, можна констатувати, що дисертаційне дослідження проведено О.О. Яворською самостійно. При цьому зміст даного дослідження у повній мірі відповідає структурі дисертації (*сторінки 2-3*), а також тим формальним вимогам, що пред'являються МОН України до такого виду наукових розробок.

Логічними та обґрунтованими є визначені дисертантом розділи роботи, кожний із яких є змістовним вираженням її структури, а також визначеної мети і задач цього дослідження (*сторінки 8-9 дисертації*).

Розділ 1 «Теоретико-методологічні засади дослідження змісту адміністративно-правових засад забезпечення особистої безпеки засуджених у виховних колоніях України» складається з трьох підрозділів (*сторінки 16-70 дисертації*).

У підрозділі 1.1. «*Стан досліджень у науці проблем, пов'язаних із формуванням адміністративно-правових засад забезпечення особистої безпеки засуджених у виховних колоніях України*» (*сторінки 16-25 дисертації*) О.О. Яворська досить вдало та теоретично обґрунтовано здійснила періодизацію наукових досліджень, що супроводжували зазначений процес, встановивши, зокрема, IV періоди з означеної проблематики (*сторінка 25 дисертації*), а також аргументовано довела, що на сьогодні в Україні неналежним є науковий супровід у цієї тематики дослідження та відсутні комплексні дослідження, у тому числі на монографічному рівні у межах наукової спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право, що у свою чергу виступає однією з обставин, яка впливає на ефективність діяльності персоналу виховних колоній по забезпеченню особистої безпеки

засуджених, а, з іншого боку, обумовлює необхідність активізації наукових пошуків у цьому напрямі та вирішення досить складного завдання, пов'язаного з реалізацією на практиці даного права засуджених.

У підрозділі 1.2. «Поняття та зміст права засуджених на особисту безпеку у виховних колоніях» (сторінки 26-54 дисертації) О.О. Яворська всебічно з'ясувала зміст зазначеного права, який визначений на теоретичному та практичному рівнях, що дозволило їй досить вдало та професійно грамотно вивести власне поняття з цього питання, а також обґрунтувати його системоутворюючі ознаки (сторінки 49-51 дисертації).

Цінність, та одночасно, як вірно зазначила дисертант на сторінці 51 роботи, теоретичне виведення змісту даного поняття полягає в тому, що це дає можливість на науковому рівні розробити науково обґрунтовані заходи щодо удосконалення адміністративно-правових засад з означеної проблематики, а практичне – у створенні умов для підвищення рівня ефективності забезпечення права засуджених на особисту безпеку у виховних колоніях України.

У підрозділі 1.3. «Міжнародно-правові, теоретичні та нормативні підходи з питань адміністративно-правового забезпечення особистої безпеки засуджених і практика їх реалізації у виховних колоніях» (сторінки 54-68 дисертації) О.О. Яворська на підставі вивчених міжнародно-правових актів з означеної проблематики та дослідження позитивного зарубіжного досвіду майже у всіх частинах світу (Америці, Європі, Азії) науково довела необхідність більш активного їх впровадження в чинне законодавство та практику України. Зокрема, цінними, та одночасно, актуальними і своєчасними є сформульовані автором науково обґрунтовані пропозиції, що спрямовані на удосконалення адміністративно-правових засад забезпечення особистої безпеки засуджених у виховних колоніях (сторінки 67-68 дисертації).

Такими, що повністю відображають та витікають зі змісту підрозділів, є висновки до розділу 1 дисертації (сторінки 68-70).

Розділ 2 «Адміністративно-правовий механізм забезпечення права засуджених на особисту безпеку у виховних колоніях» складається з трьох підрозділів (*сторінки 71-134 дисертації*).

У підрозділі 2.1. «Сучасний стан (1997–2016 рр.), забезпечення особистої безпеки засуджених у виховних колоніях України» (*сторінки 71-86 дисертації*) О.О. Яворська на підставі отриманих статистичних даних та інших емпіричних матеріалів досить аргументовано та чітко визначила основні тенденції розвитку даного виду кримінально-виконавчої діяльності (*сторінки 85-86 дисертації*), а також довела, що однією з головних обставин, які сприяють такому стану забезпечення особистої безпеки засуджених у виховних колоніях є неналежні адміністративно-правові засади діяльності з цих питань.

Результативність такого підходу автора до висвітлення в дисертації цього питання стала наслідком правильно вибраного у даному дослідженні напрямку, а саме – аналіз кількісно-якісних показників, а також обставин, що обумовили стан діяльності персоналу виховних колоній по забезпеченню особистої безпеки засуджених, мова про які ведеться на сторінках 72-73 даної наукової роботи.

У підрозділі 2.2. «Адміністративно-правові та інші засади, форми і способи забезпечення особистої безпеки засуджених у виховних колоніях України» (*сторінки 86-107 дисертації*) О.О. Яворська досить вдало здійснила авторську науково обґрунтовану класифікацію адміністративно-правових засад (*сторінка 106 дисертації*), а також адміністративно-правових форм та способів (*сторінка 107*).

Цінним у цьому контексті є й сформульоване автором визначення поняття «адміністративно-правових засад забезпечення особистої безпеки засуджених у виховних колоніях» (*сторінка 107 дисертації*).

Теоретичне значення сформульованого дисертантом поняття є очевидним і полягає в тому, що такий підхід дозволяє створити науково обґрунтоване підґрунтя для удосконалення правового механізму та

підвищення рівня ефективності діяльності на практиці відповідних суб'єктів у даному напрямі.

У підрозділі 2.3. *«Особливості забезпечення особистої безпеки, організації виконання та відбування покарання у виді позбавлення волі у виховних колоніях України» (сторінки 107-132 дисертації)* О.О. Яворською чітко визначені особливості реалізації даного завдання *(сторінки 131-132 даної роботи)*, що, у свою чергу, дозволило їй досить ґрунтовно довести необхідність доповнення КВК України главою 21-1 *«Особливості відбування покарання у виді позбавлення волі засудженими неповнолітніми» (сторінки 112-113 дисертації)*.

Такими, що витікають зі змісту підрозділів є висновки до розділу 2 *(сторінки 132-134 дисертації)*.

Розділ 3 «Основні напрями удосконалення адміністративно-правових засад забезпечення особистої безпеки засуджених у виховних колоніях України» складається з двох підрозділів *(сторінки 135-167 дисертації)*.

У підрозділі 3.1. *«Сучасна політика у сфері боротьби із правопорушеннями та злочинністю у контексті адміністративно-правового забезпечення особистої безпеки засуджених у виховних колоніях України та деякі шляхи її удосконалення» (сторінки 135-151 дисертації)* О.О. Яворська досить ґрунтовно визначила основні напрями реалізації зазначеної політики у цих кримінально-виконавчих установах *(сторінки 150-151 дисертації)*, а також довела необхідність доповнення КВК України ст. 10-1 *«Особливості забезпечення особистої безпеки засуджених у виховних колоніях» (сторінка 151 дисертації)*, що важливо з огляду удосконалення адміністративно-правових засад з означеної проблематики відповідно до положень п.14 ст. 92 Конституції України, у якому закріплено норму про те, що діяльність органів та установ виконання покарань має визначатись виключно законами.

У підрозділі 3.2. *«Зміст та види контролю за кримінально-виконавчою діяльністю, а також за станом адміністративно-правового забезпечення*

особистої безпеки засуджених у виховних колоніях та окремі напрями їх удосконалення» (сторінки 151-165 дисертації) О.О. Яворською визначено види контролю за кримінально-виконавчою діяльністю у виховних колоніях (сторінки 152-153 дисертації), а також науково обгрунтовано необхідність доповнення КВК України ст. 23-1 «Контроль за діяльністю виховних колоній» (сторінка 165 дисертації), що має важливе практичне значення у зв'язку з потребою вирішення завдання щодо удосконалення правового механізму з означеної тематики даного дисертаційного дослідження.

Такими, що відображають зміст підрозділів та впливають з них є висновки до розділу 3 цієї наукової розробки (сторінки 165-167 дисертації).

У такому ж контексті та з урахуванням вимог, що пред'являються МОН України до даного структурно елемента дисертації є сформульовані автором **висновки** по роботі (сторінки 168-171 дисертації).

Достатнім для узагальнення (311 найменувань) (сторінки 172-209 дисертації) є **використані** О.О. Яворською **літературні джерела**.

Як засоби отримання та узагальнення інформації, а також її систематизації та використання при формулюванні висновків по розділах і в цілому по роботі, є сформовані дисертантом **додатки** до цієї наукової розробки (сторінки 210-235), які можна визнати репрезентативними щодо змісту отриманих у ході даного дослідження результатів.

Автореферат дисертації (викладений на 17 сторінках) у повній мірі відображає структуру цієї наукової розробки, а також адекватно відтворює її зміст.

Разом з тим, **дискусійними** та такими, що потребують додаткової аргументації автора у ході захисту є наступні положення цієї дисертації.

1. У підрозділі 1.1 дисертації здобувач досліджуючи проблеми, пов'язані із формуванням адміністративно-правових засад забезпечення особистої безпеки засуджених у виховних колоніях, як видається, недостатньо приділила уваги аналізу праць науковців у галузі

адміністративного права, віддавши, натомість, перевагу фахівцям у сфері кримінально-виконавчого права.

Звичайно такий підхід є логічним та виправданим, враховуючи об'єкти правового захисту (право засуджених на особисту безпеку, що визначено в ст.10 КВК України) встановлений порядок виконання та відбування покарання у виді позбавлення волі неповнолітніми засудженими, що також встановлений нормами кримінально-виконавчого права) проте, очевидним є й інші висновки: без ефективних адміністративно-правових засад забезпечення цієї діяльності досягнути на практиці мету та реалізувати визначені в законі завдання в цьому напрямі досить складно.

«Ключ» до розв'язання цієї проблеми лежить саме у наукових розробках учених адміністративно-правового спрямування.

2. Виходячи зі змісту п.1.2 дисертації та логіки дослідження, автору варто було б його назвати «Поняття та зміст адміністративно-правових засад забезпечення особистої безпеки засуджених у виховних колоніях» , так як у нинішній редакції назва є вужчою, ніж сам зміст даного підрозділу роботи, а це у свою чергу дещо звужує репрезентативність отриманих у ході даного дослідження результатів та їх теоретичне та практичне значення.

3. У цілому визначивши методологію дослідження питань, визначених у підрозділі 2.1 дисертації, автор не в повній мірі дотрималась її логіки, а саме – якщо періоду 1997-2010 рр. у роботі приділено достатньо уваги, то з 2010 р. по 2016 р. інформація по даній проблематиці викладена фрагментарно та поверхово, що у свою чергу дещо знижує рівень репрезентативності отриманих у ході даного дослідження результатів.

4. У підрозділі 2.3 дисертації (*сторінки 107-132*) автор досить багато уваги приділила питанням класифікації засуджених, не пояснивши, з одного боку, для чого в роботі був застосований такий підхід, а з іншого боку, не зв'язавши цієї проблематики з особливостями забезпечення особистої безпеки.

Важливість вирішення цього завдання є очевидною: чим ефективніше на практиці та на нормативно-правовому рівнях буде здійснена класифікація (поділ на певні види, групи, класи тощо) засуджених, тим результативнішою буде адміністративно-правова діяльність по забезпеченню їх особистої безпеки у ході відбування покарання у виді позбавлення волі.

5. Правильно в цілому виділивши існуючі в науці та на практиці види контролю у сфері виконання покарань (*сторінки 152-153 дисертації, підрозділ 3.2*), а також запропонувавши власну позицію та розроблені пропозиції щодо їх вдосконалення на законодавчому рівні (сторінка 165 роботи), О.О. Яворська все-таки нерівномірно приділила увагу для кожного із них, зосередившись на аналізі оперативного-розшукового контролю.

Хотілося б зрозуміти у ході захисту чим керувалася дисертант, застосовуючи такий підхід при висвітленні даного питання роботи.

Проте, зазначені вище **зауваження** носять науково-пізнавальний характер і **суттєво не впливають** на в цілому загальну оцінку результатів даного дослідження.

Висновок: дисертація Яворської Ольги Олегівни «Адміністративно-правові засади забезпечення особистої безпеки засуджених у виховних колоніях України», що подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право є завершеною і готовою до захисту науковою роботою, яка в повній мірі відповідає вимогам пунктів 9-14 Порядку присудження наукових ступенів, що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (із відповідними змінами), а її автор заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук по обраній спеціальності 12.00.07.

Офіційний опонент:

**Перший заступник директора Інституту
права та післядипломної освіти
Міністерства юстиції України
доктор юридичних наук, доцент**

Д.В. Журавльов

«____» _____ 2016 року

